

INSTITUTIONEN FÖR INDIVID OCH SAMHÄLLE
SOCIALPEDAGOGISKA PROGRAMMET

CENTRALSKOLAN

En skola med familjearbete

(The Centralschool, A School with Family work)

av

Maria Gilbertsson och Frida Gustafsson

C-uppsats i Socialt arbete, 10 poäng

Handledare: Anette Bolin

Vårterminen 2003

Centralskolan

En skola med familjearbete

(The Centralschool, A School with Family work.)

Datera: Maj 2003

Av: Maria Gilbertsson och Frida Gustafsson

Sammanfattning

Vår uppsats kommer att handla om familjers upplevelser av familjearbete på Centralskolan, en skola med skolgångsanpassning. Vi har genom att använda en kvalitativ metod undersökt familjernas upplevelse av familjearbetet. Vi har utgått från två frågeställningar vilka är:

- Hur framställs och upplevs familjearbetet av familjerna på Centralskolan?
- Vad i familjearbetet har familjerna upplevt som betydelsefullt?

För att få bakgrundsfakta om Centralskolan och hur den startade samtalande vi med en tjänsteman på vård- och omsorgsförvaltningen. För att samla in övrig data har vi samtalat med personalen på Centralskolan och en socialsekreterare som utrett familjernas problematik. Vi har även intervjuat tre av de sex familjerna som har en plats på Centralskolan. För att öka vår förståelse har vi läst relevant litteratur som handlat om familjearbete och ungdomars olika svårigheter. Slutsatserna vi kunnat dra efter att vi gjort vår undersökning går inte att generalisera men vi ser att familjerna upplever familjearbetet positivt. Några positiva förändringar hos eleverna är att de upplever skolan mindre negativ än tidigare och närvaron har ökat. Föräldrarna vi intervjuade upplever att de blivit stärkta i sin roll som föräldrar av familjearbetet på Centralskolan. En nackdel som familjerna upplever är att efter ett år på Centralskolan har eleven inte kunnat inhämta tillräckligt med både sociala färdigheter och ämneskunskaper för att börja i sin hemklass. Det är det viktigaste av målen med familjearbete och arbetet på Centralskolan.

Familjearbete

Skola

Skolgångsanpassning

Abstract

Our essay will deal with how families experience the family work at Centralskolan, a school with specially adapted schooling. We have used a qualitative method to examine how families experience the family work. Our basis has been two questions/problems, which are:

- How is the family work described and experienced by the families at Centralskolan?
- Which part of the family work has the families experienced to be most important?

We spoke with an official at the municipality to acquire background facts about Centralskolan and how it started. To acquire data for the study we have spoken to the employees at Centralskolan and one social worker that has analyzed the families' problems. We have also interviewed three of the six families that are registered at Centralskolan. To increase our understanding we have read relevant literature about family work and the different problems that youths can encounter. We can not make any sweeping statements but in this case we have noticed that the families experience the family work as something positive. Some of the positive changes for the pupils are that they experience school as less negative than before and that the attendance is higher. The parents that we interviewed experience that they have been strengthened in their role as parents. A con that the parents experience is that the schooling at Centralskolan has not given the pupils enough social abilities or subject knowledge after a year to return to their primary class. Which is the most important goal with the family work at Centralskolan.

Family work

School

Specially adapted schooling

Förord

Vi vill tacka Centralskolans personal, elever och familjer för ett gott samarbete som gjort vår uppsats möjlig. Vi vill även ge ett stort tack till vår kontakt på kommunen samt vår handledare Anette Bolin som stöttat oss i vårt skrivande. TACK!

Innehållsförteckning

Centralskolan.....	2
Sammanfattning.....	2
Abstract	3
Förord.....	4
Innehållsförteckning	5
<i>Kapitel 1</i>	7
Inledning.....	7
Historisk bakgrund till skolgångsanpassning	8
Problemformulering och syfte	9
<i>Kapitel 2</i>	10
Metod.....	10
Tolkning av insamlad data.....	13
<i>Kapitel 3</i>	14
Familjearbetet teoretiskt och praktiskt.....	14
Teorier.....	14
Familjearbete/behandling.....	14
Förlorad självkänsla	14
Socialt nätverk.....	15
Systemteori	16
Familjearbete i praktiken	16
<i>Kapitel 4</i>	19
Tre familjers upplevelse av familjearbetet	19
Gemensamma erfarenheter av Centralskolan	19
Upplevelser av familjearbetet.....	19
Har familjearbetet hjälpt?.....	20

Kapitel 5	21
Diskussion	21
Mammorna i familjearbetet.....	21
Förlorad självkänsla	21
Nätverkets betydelse	23
Arbetsmetod för familjearbetet.....	24
Hemskolans bristande resurser.....	25
Kapitel 6	27
Några avslutande reflektioner	27
Litteraturlista	28
Internetkällor.....	29
Bilaga 1	30
Bilaga 2	31

Kapitel 1

Inledning

Vår uppsats kommer att handla om familjers upplevelser av familjearbete på en skola med skolgångsanpassning. Uppdraget som tjänstemännen fick av kommunpolitikerna sommaren 2000 var att utveckla arbetet kring ungdomar i riskzon för att förhindra socialt ogynnsam utveckling till exempel kriminalitet, missbruk eller psykisk ohälsa. Tre olika verksamheter startades upp med uppgift att arbeta med ungdomars totala situation innefattande både skola, hemförhållanden, fritid och psykosocial situation i övrigt. En av dessa verksamheter var Centralskolan som inriktar sig på individuella ingripande och stödande insatser riktade till ungdomar i ålder 12-16 år. Med högst sex elever åt gången. För att få börja på Centralskolan har eleven/familjen genom gått en social utredning och genom den blivit erbjudna en plats på Centralskolan som bistånd utifrån beslut av socialtjänsten. En plats på Centralskolan innebär också att man tackar ja till ett familjearbete. Familjearbetet utgår från att utveckla familjens resurser, stärka ett för familjen gott föräldraskap, samt skapa trygghet och utveckling för ungdomen genom en meningsfull, begriplig och hanterbar tillvaro. Att ha möjlighet att medverka och lösa sitt barns svårighet i skolan är för många föräldrar en naturlig ingång i ett förändringsarbete, som då även kan omfatta familjens djupare problematik.

Avsikten med Centralskolan är att minska antalet placeringar av unga med familj- och skolsvårigheter, som är en stor kostnad för kommunen. Det är meningen att familjerna ska kunna välja Centralskolan som ett alternativ till en placering utanför hemmet. En annan uppgift är att underlätta hemflyttning från institution eller familjevårdhem. Målet är att socialarbetare och föräldrar ska tillsammans försöka lösa familjens problem och den unge får en anpassad skolundervisning under en viss tid (högst ett år). Centralskolan arbetar tillsammans med alla berörda, fram uppdraget med familjearbetet och de individuellt anpassade skolinsatserna. Skolundervisningen bedrivs på Centralskolan, men med återkoppling till elevens hemskola. Personalen består utav en verksamhetsledare med socialarbets kompetens, fritidsledare, två specialpedagoger och ytterligare en socialarbetare, motsvarande fem heltidstjänster (Personlig kommunikation, 13 januari, 2003). Centralskolan ligger i en lägenhet centralt i staden. När vi besökte Centralskolan möttes vi av en trevlig och ombonad miljö. Lägenheten var inred med ljusa färger, det var rent och fräscht. Maten får de levererad från kommunen och de äter alla vid ett långbord i matsalen. I skolan finns ett rum med dator och en stor härlig hörnsoffa där eleverna kan titta på tv. Där finns också arbetsrum

med skolbänkar utplacerade runt väggarna. Familjesamtalen på skolan sker inne hos familjearbetsansvarige där det finns en soffgrupp.

Vi kommer att inleda med en bakgrundsbeskrivning av skolans utveckling och hur behovet av skolgångsanpassning har uppkommit. Därefter har vi en metoddel som beskriver hur vi gått till väga för att skriva uppsatsen. Vi har sedan ett kapitel där vi redovisar olika centrala begrepp och teorier som är relevanta för vårt arbete. Redovisningen av vår empiri följer sedan samt vår analys och diskussion. Uppsatsen avslutas med de slutsatser vi kommit fram till.

Historisk bakgrund till skolgångsanpassning

För att få en historisk bakgrund har vi bland annat läst Annica Bergecliffs (1999) avhandling som beskriver elever med skolgångsanpassning och en SOU (statens offentliga utredning) rapport (1983:63) som heter ”utslagningen i grundskolan” och utifrån denna litteratur har vi grundat vår definition på vad skolgångsanpassning innebär. Med skolgångsanpassning menar vi skolgång som är anpassad efter elevens särskilda behov. Det kan vara genom praktiska ämnen på skolan och/eller praktik förlagd på annan arbetsplats. Det kan även vara genom förändring av antalet ämnen med fokus på kärnämnen, svenska, engelska och matematik.

Skolans förändring över tid och den påverkan den har haft för socialt utsatta elevers situation har ändrats. Ett exempel är införandet av nioårig skolplikt som kom år 1950. Det visade sig att alla elever inte klarade av den nioåriga skolan därför blev skolgångsanpassning en önskad åtgärd, då allt fler elever bara satt av sin tid i skolan utan att lära sig något. 1979 kom ett beslut om en ny läroplan, syftet var att skolan på ett friare sätt skulle kunna anpassa skolgången till den enskilda elevens förutsättningar och behov (Richardson 1999). Under årens gång har skolgångsanpassning inneburit olika lösningar för att elever ska kunna slutföra sin grundskola. Det har funnits olika lösningar, så som praktik inom och utanför skolans lokaler, allt för att hjälpa elever som inte klarar den ordinarie undervisningen. Skolan har alltid sett till att ha en alternativ utväg, en sidoutgång från skolan för skoltrötta elever eller sett ur ett annat perspektiv en sista utväg då skolan stått rådlös (Bergecliff 1999). Läroplanen som skolorna rättar sig efter idag är Lpo94 som kom 1994. Denna läroplan omfattar endast mål och riktlinjer ingenting om hur målen ska nås t.ex. val av stoff och arbetsmetoder. Den anger vilken värdegrund som skolan ska bygga på och dess ursprung. Under de två senaste decennierna är en tydlig tendens att kommunerna vill hitta lösningar på skolas problem i en

pedagogisk utveckling på det lokala planet (Richardson 1999). Utifrån dessa förutsättningar är Centralskolan med familjearbetet som vi utgår ifrån i vår uppsats, ett exempel på skolgångsanpassning.

Problemformulering och syfte

Syftet med vår uppsats är att undersöka hur familjerna upplever familjearbetet på Centralskolan. Vi kommer att utgå från två frågeställningar för att försöka förstå familjernas upplevelser av familjearbetet.

- Hur framställs och upplevs familjearbetet av familjerna på Centralskolan?
- Vad i familjearbetet har familjerna upplevt som betydelsefullt?

Vi har valt att utgå från familjernas perspektiv och deras upplevelser av familjearbetet på Centralskolan. För att kunna genomföra vår undersökning har vi använt ytterligare en frågeställning i vårt arbete, som är: Hur framställs familjearbetet av berörda professionella? Centralskolans personal har själva fått i uppdrag av politikerna i kommunen att utvärdera sitt arbete utifrån personalens perspektiv. Vi ansåg då att det var intressant att se det ur familjernas perspektiv. Att undersöka hur familjerna ser på familjearbetet innebär att man får tillgång till en viktig kunskap, så som om verksamheten anses som meningsfull för de familjer som deltar i familjearbetet.

Kapitel 2

Metod

När vi började läsa på det socialpedagogiska programmet hade vi båda ett intresse av att arbeta med ungdomar i utsatta livssituationer. Efter att ha gjort vår 15 veckors långa praktik som ingår i socialpedagogiska programmet på skolor med skolgångsanpassning, så förstärktes vårt intresse kring ungdomar med sociala och emotionella svårigheter. Imsen (2000) skriver att sociala och emotionella svårigheter är en stor grupp av mångskiftande problem som kan visa sig i allmänna inlärningsvårigheter, beteendeproblem och emotionella problem i skolan. Ungdomar som har sociala svårigheter har ofta svårigheter när det gäller skolgången. Vi tycker det är intressant med hjälpinsatser så som skolgångsanpassningar för elever med sociala och emotionella svårigheter. Under vår praktik skrev vi varsin uppsats på B-nivå med utgångspunkt från våra praktikplatser och vårt kunskapsintresse för socialt utsatta elevers situation i skolan växte. Vi bestämde att vår C-uppsats skulle handla om detta ämne. Vår första kontakt med Centralskolan fick vi genom att högskolan organiserade kontakter genom ”mingel” med olika representanter från olika verksamheter som hade intresse av att få något skrivet om deras verksamhet.

Vi tog kontakt med en tjänsteman på vård- och omsorgsförvaltningen som varit med och arbetat fram projektet Centralskolan via mejl för att få mer information om vad han skulle vilja att vi undersökte närmare i verksamheten. Efter vår mejlkontakt ringde vi och bestämde ett möte med honom i kommunhuset. När vi hade fått information om verksamheten samt dokumentation så var vårt arbete igång. Vi bestämde oss för att titta på familjearbetet utifrån familjernas synvinkel. Därefter gjorde vi ett första besök på Centralskolan, då vi fick samtala med två av personalen om verksamhetens mål och arbetssätt. Vi hade nu kommit fram till att vi behövde mer information om familjearbetet. Vi tog därför kontakt med den ansvarige för familjearbetet på Centralskolan som inte hade haft möjlighet att vara med på första besöket. När vi träffades fick vi sitta ned och prata om familjearbetets uppbyggnad. Målet med detta samtal var att få en kunskap om hur familjearbetet fungerar utifrån Centralskolans perspektiv. Eftersom vi önskade göra intervjuer så skrev vi ett brev till alla familjerna med elever på Centralskolan. Forskningsetiska principer inom humanistisk- samhällsvetenskaplig forskning klargör tydligt att forskaren skall informera uppgiftslämnaren och undersökningsdeltagaren om deras uppgift i projektet och vilka villkor som gäller för deras deltagande (Vetenskapliga rådet 2003). Tillsammans med familjearbetsansvarige bestämde vi att det lämpligaste sättet att

få kontakt med familjerna för att göra intervjuer, var att Centralskolan förmedlade denna kontakt. De lovade att ringa och förvarna att brevet skulle komma och även förklara brevet om det skulle vara några frågor eller funderingar. I samråd med familjearbetsansvarige beslutade vi att avvakta för att familjerna skulle få möjlighet att fatta sitt beslut om att delta i intervjun utan för stark påtryckning. Enligt Alver och Øyen (1998) är det speciellt viktigt att gå varsamt fram när det gäller svaga eller marginella grupper. Informationssökarna måste gå en balansgång mellan hänsyn till respondenten och att bli en maktutövare. Genom att använda sin makt ger man inte respondenten möjlighet att fatta det beslut han eller hon önskar. I samråd med familjearbetsansvarige som känner familjerna väl beslutade vi att hon skulle ta alla kontakter med familjerna och även boka tider till intervjun. Detta var för att om familjerna inte ville delta i intervjun så har de inte heller behövt ha kontakten med oss, vi vet heller inte vilka dem är. Eftersom det var familjearbetsansvarige som tog kontakt kunde hon inte pressa dem till att fatta ett beslut om att deltaga. Hon informerade och förtydligade vad vi önskade med intervjun genom att svara på de frågor som familjerna hade. Vi ville inte att familjerna skulle känna sig tvingade till att delta i intervjun utan att de själva skulle tycka att det var intressant och viktigt. När vi skrev vårt brev och planerade vår intervju så tänkte vi mycket på att det var utsatta familjer som varit föremål för socialutredning och därför kunde känna sig i underläge. Skau (2001) skriver att hur ett budskap uppfattas av mottagaren kan bero på dennes syn på andra som den fått genom tidigare socialisation. Det kan också bero på hur mottagaren just då mår eller har det, hans eller hennes intresse, önskningsar och hur sändaren uppfattas. Dessa tankar hade vi med oss när vi utformade brevet till familjerna och bad familjearbetsansvarige ta kontakt med familjerna.

Eftersom skolan inte varit igång mer än ett år är det bara sex familjer som är eller har varit med i familjearbetet på Centralskolan. Vi önskade därför få en intervju med alla familjerna. Familjer kan se olika ut så vi bad dem att avgöra vilka som skulle vara med på intervjuerna. Vi förklarade det i brevet som vi skickade ut till familjerna. (Se bilaga 1) Tre av familjerna valde att ställa upp och vi genomförde intervjuer med dessa tre. Efter att vi diskuterat bortfallet som blev ansåg vi ändå att vi fått tillräckligt med underlag för att nå vårt syfte med uppsatsen. Vi hade inte som ambition att resultatet av våra intervjuer skulle gå att generalisera. Enligt Holme och Solvang (1997) syftar en kvalitativ metod till att fånga egenarten hos enskilda individer och deras speciella livssituation.

Vi valde att göra intervjuerna på Centralskolan, enligt Repstad (1999) är det viktigt med var man väljer att göra intervjun för resultatet. Repstad rekommenderar att man väljer ett ställe där man kan vara ostörd, platsen ska vara neutral men respondenten ska kunna känna sig som hemma. Centralskolan är en känd plats för familjerna, eftersom de har en nära kontakt med skolan och dess verksamhet. Intervjuerna genomförde vi ostört och avspänt i ett av rummen med soffor. Vi upplevde att mammorna kände sig bekväma och avspända under intervjun. Repstad (1999) tar även upp vikten av att ha muntlig och skriftlig försäkran om anonymitet, forskarens tystnadsplikt och varför man önskar att intervjuas just dem. Vi talade om detta i brevet och personalen på Centralskolan tog alla kontakter innan respondenterna talat om att de önskade delta i intervjun.

Innan intervjuerna med familjerna gjorde vi en intervjuguide (bilaga 2), för att täcka in de områden som vi ville få kunskap om. Vi gjorde en tydlig intervjuguide med utgångspunkt från våra frågeställningar. Vi började med vida frågor om vilka familjerna är och varför de kommit i kontakt med Centralskolan, detta för att få en bakgrund och förståelse om deras enskilda situation. Under intervjun smalnade vi av och inriktade oss i slutet på deras upplevelser av familjearbetet. Enligt Repstad (1999) ställer man först de mest allmänna frågorna inom ämnesområdet och smalnar sedan av med mer konkreta och avgränsade frågor. Eftersom vi hade ett bortfall på tre familjer har vi i vår redovisning av intervjuerna generaliserat hårt för att undvika att någon kan identifieras. Vi har även valt att benämna alla elever som han i vår uppsats, då det är flest pojkar som går på Centralskolan.

I våra intervjuer med familjerna förstod vi att de upplevde socialsekreteraren som en myndighetsperson med makten över de ekonomiska förutsättningarna för att få gå på Centralskolan. För en del av familjerna fanns det en stark önskan att få gå ytterligare en termin och utan medgivande från socialsekreteraren fanns det ingen möjlighet till det. Efter att vi gjort våra intervjuer insåg vi att det vore intressant med en socialsekreterares syn på familjearbetet på Centralskolan. Vi tog därför kontakt med en socialsekreterare som är handläggare för elever och deras familjer på Centralskolan. Vi besökte henne på hennes arbetsplats och genomförde samtalet där.

Under hela arbetets gång har vi läst litteratur som vi tror kommer att vara relevant för ämnet. Vi har läst litteratur från tidigare kurser under utbildningen, men även läst in oss på annan litteratur. Vi anser att vi haft stor användning av vår föreförståelse och litteraturkunskap inom

ämnet under vårt arbete med uppsatsen. Genom detta har vi fått en viss föreförståelse om vad det kan innebära att arbeta, vara elev eller vara anhörig till elev, med skolgångsanpassning.

Tolkning av insamlad data

När vi har bearbetat vårt material har vi använt oss av den hermeneutiska forskningstraditionen. Hermeneutisk betyder ungefär tolkningslära och är en vetenskaplig riktning där man studerar, tolkar och försöker förstå mänskliga handlingar, livsytringar och spåren av dessa. Den hermeneutiska forskaren närmar sig forskningsobjektet subjektivt utifrån sin egen föreförståelse. Praktiken på skolor med skolgångsanpassning gav oss en kunskap om hur skolsituationen kan variera. Föreförståelse är de tankar, intryck och känslor och de kunskaper forskaren har och de anses inte vara ett hinder utan en tillgång till förståelse i forskningen. Forskaren försöker se helheten i relation till delarna och pendlar mellan del och helhet för att på detta sätt nå fram till en så fullständig förståelse som möjligt. I en relation till forskningsobjektet kan forskaren också ställa sig som subjekt och genom att ha läst litteratur från tidigare kurser har vi kunnat pendla mellan att inta objektet och subjektets synvinkel (Patel & Davidson 1994). Efter att vi genomfört intervjuerna renskrev vi materialet och där såg vi gemensamma teman, men även stora skillnader. Dessa likheter och skillnader redovisar vi i löpande text. Vi bearbetade vårt material genom att ta till vara på våra tidigare kunskaper och genom att tillföra ny har vi ökat vår förståelse. Forskaren kan tolka en text, till exempel en noggrant utskriven intervju, börjar med att först läsa hela intervjun och förstå helheten av denna, för att sedan läsa olika delar i texten var för sig för att skaffa sig förståelse av dessa. Forskaren kan sedan pendla mellan dessa båda synsätt och ställa de olika föreförståelserna i relation till varandra. Med detta synsätt kan det inte bli några absoluta sanningar i forskningen utan tolkningar av verkligheten så som forskaren och individen upplever det (Patel & Davidson 1994).

Kapitel 3

Familjearbetet teoretiskt och praktiskt

Valet av teorierna som vi använt oss av grundar sig på den empiri vi har samlat in. I samtal och intervjuer har vi fått en god bild av hur familjearbetet på Centralskolan bedrivs. Skolan önskar att stödja familjereaktionen för att få en hållbar rollfördelning i familjen samt stötta eleven i skolan och hemma. Genom att vi tagit del av arbetsmetoderna på Centralskolan anser vi att nedan beskrivna teorier är relevanta för vår uppsats.

Teorier

Familjearbete/behandling

Familjearbete är en specialiserad verksamhet inom socialtjänsten där man fokuserar på familjen som mål för medling, snarare än på barnet eller föräldrarna var för sig. Genom att använda sig av kunskaper och tekniker som utvecklats inom familjeterapi ges möjligheten att noggrant bedöma och behandla familjen som en helhet. Inom familjearbete använder man sig av lösningsfokuserat arbete där de ser på individen i sitt sammanhang, förändringsprocessen ses som oundviklig och är ständigt pågående i familjernas interaktion. Utifrån denna grundsyn tar det lösningsfokuserade arbetet stor hänsyn till undantagen från problemen. Det vill säga då det finns en liten positiv förändring i problemtillståndet betraktas detta som nyckeln till att finna en lösning på problemen. Det är lättare att upprepa redan framgångsrika beteendemönster än det är att försöka sluta med problematiska beteenden. Behandlingen pågår vanligen under en kort avgränsad tidsperiod. Familjearbete innebär att använda sig av de speciella kunskaperna och färdigheterna för att kunna hjälpa och stötta familjen som en helhet, föräldrar – barnrelationen och andra familje- och släktrationer. I familjearbete är målet att samarbeta med familjen genom att använda familjens resurser tillsammans med nätverkets formella och informella resurser. Genom att familjen blir delaktig i beslut och målformuleringar uppmärksammas familjens existerande kraft och resurser, resultatet blir att familjerna känner sig stärkta och kan bli en trygg miljö för barnet samtidigt som de behåller sin kultur och övriga särart (Berg 1994).

Förlorad självkänsla

I de tidiga tonåren börjar ungdomen frigöra sig från föräldrarna, detta väcker en känsla av övergivenhet och ensamhet. Beroendet av kamrater och nära vänner ökar för att fylla tomrummet (Lalander & Johansson 1999). Ungdomar skapar ramar för att känna sig säkra och

ha kontroll samt att förebygga och förutsäga eventuella hot mot sin självkänsla. Rent praktisk strävar de efter att agera på ett sådant sätt att de kan känna sig bra, säkra, lyckliga, viktiga, häftiga, omtyckta, beundrade men också fruktade och avskydda. Allt detta gör ungdomarna för att skapa kontroll på omvärlden. När denna sträva misslyckas, får de en svag självkänsla och försöker dölja den bakom uppblåst självsäkerhet och överdrivet bevisande som kan vara utåtagerande eller tillbakadragande (Berglund 2000).

Socialt nätverk

Nätverksbegreppet används främst för att skildra ömsesidiga och frivilliga relationer mellan jämställda individer. Detta betyder inte att maktrelationer saknas i nätverkens värld men att dessa maktrelationer bättre beskrivs med hjälp av andra begrepp. Nätverk kännetecknas av en platt struktur, ömsesidigt beroende och varaktiga relationer. Nätverks relationer styrs inte av formella regler, men regler och koder för hur nätverksaktörerna ska förhålla sig till varandra (Gunneriusson 2002). Det är alltid bättre om klienten kommer fram till egna lösningar, än att behandlaren talar om vad hon ska göra. När idén kommer från individen är det troligare, att den engagerar sig i framgångsrika lösningar. Om dessutom en lösning kommer från individens inneboende resurser, passar den naturligt in med dennes sätt att göra saker och är lättare återupprepa. Om lösningen överensstämmer bättre med dennes livsstil än ett nyligen inlärt beteende, är det mindre troligt att de får återfall (Berg 1994). Behandlaren måste svara direkt på familjens behov, visa flexibilitet och vilja göra saker på olika sätt, vara nytänkande och kreativ. Man måste också vara samarbetsvillig, beredd att ingå i ett team (Berg 1994). Urie Bronfenbrenner visar i sin modell hur många ömsesidiga relationer det finns som spelar roll för barns utveckling och socialisation. Han kallar den för utvecklingsekologisk modell. Bronfenbrenner utgår ifrån olika nivåer i samspel mellan olika system, mikro, meso, exo och makrosystem. Ett mikrosystem kan till exempel vara hemmet och ett annat skolan. Samarbetet mellan dessa system blir på mesonivå, i vår analys ser vi på mesonivån utifrån skolan och hemmet. Exosystemet kan till exempel vara föräldrarnas arbete. Makrosystemet visar på till exempel samhället och politiska beslut som påverkar individen (Bunkholdt 1999). Socialt nätverk är ett sammanhang där människor berör varandra, det betyder att det inte bara är kärnfamiljen som har en avgörande betydelse för barns och vuxnas livssituationer utan också privata och offentliga nätverk. Att arbeta med nätverk kan innebära att man på olika sätt utnyttjar möjligheterna hos det sociala nätverk som en person tillhör. Detta kan också innebära att man både kvalitativt och kvantitativt arbetar för att upprätthålla, förändra eller utveckla personens sociala nätverk och sociala sammanhang. Nätverksperspektiv är inte ett

självständigt teoretiskt perspektiv utan ingår i betydligt bredare teoretiska perspektiv. Andresen (2002) anser att man bör använda nätverksperspektivet i relation till bland annat systemteori. Ett perspektiv är ett sätt att se och förstå.

Systemteori

Systemteori innebär ett synsätt där man utgår ifrån ett cirkulärt beroende och ett helhetsperspektiv, istället för ett mekanistisk linjärt orsak och verkan perspektiv. Man utgår från enheter och studerar deras relation till en helhet. Alla delarna i systemet hör till varandra och är beroende av varandra. Systemteoretiskt arbete gör att den enskilda individen får större chans att uppfatta sig själv som både olika och jämlik i förhållande till andra, samt lättare utvecklar en egen känsla av självförtroende (Gustavsson & Möller 1998).

Familjearbete i praktiken

Skolan har ingen officiell klasslista, varje elev tillhör fortfarande sin hemskola och målet är att de skall komma tillbaka dit efter högst ett år. Hemskolan är den skola som de är inskrivna i och som det inte klarar av att gå i. En del av de elever som går på Centralskolan skulle ha varit placerade på institutioner om inte denna skola funnits som ett alternativ. Föräldrarna till dessa barn är mycket trötta och orkar inte med den situation som de lever i och är i stort behov av stöd och hjälp. Att bli elev på Centralskolan innebär att eleven/familjen gått igenom en socialutredning och blivit erbjuden platsen genom socialtjänsten. Utredningen tar ungefär ett halvår. Beslutet om bistånd omprövas minst en gång var sjätte månad enligt socialtjänstlagen. Kommunen har beslutat att detta bistånd kan ges högst ett år. Orsaker för att bli aktuell för att börja på Centralskolan är kommunikations problem, problem med föräldraskapet och/eller att barnet har problem att fungera i skolan, familjen, hemmet. När eleven är aktuell för att kanske börja, får de komma till Centralskolan tillsammans med föräldrar och eventuellt socialsekreterare för information om skolan och vad den kan erbjuda. Personalen berättar om skolan, familjearbete och arbetet med att finna för eleven meningsfulla aktiviteter utanför skoldagen.

Familjearbetet börjar när familjerna fått en plats och tackat ja till den. I samband med att familjerna börjar sker ett informationsmöte där Centralskolans personal skall få den information om familjerna som de behöver för sitt arbete. På detta möte finns representanter från hemskolan, som kan vara mentorer, skolsköterska, kurator eller andra viktiga personer från hemskolan. Socialsekreteraren finns med samt föräldrar och eleven. Från centralskolan

finns alltid en av lärarna med, samt den som ansvarar för familjearbetet. När eleven skrivits in har de en återkopplingsträff efter fyra veckor och sedan efter var sjätte vecka. Dessa möten dokumenteras genom protokoll och där diskuteras vad som fungerar och vad elev och föräldrar önskar arbeta vidare med. På detta möte deltar socialsekreteraren, familjearbetaren och familjen.

Centralskolan arbetar utifrån ett salutogent förhållningssätt, där de ser till det ”friska” hos familjen (Berg 1994). De arbetar också lösningsfokuserat, för att stötta familjernas positiva förändringsarbete. Familjearbetet utgår från att utveckla familjens resurser, stärka ett för familjen gott föräldraskap, samt skapa trygghet och utveckling för eleven genom en meningsfull, begriplig och hanterbar tillvaro. Att ha möjlighet att medverka och lösa sitt barns svårighet i skolan är för många föräldrar en naturlig ingång i ett förändringsarbete, som då även kan omfatta familjens djupare problematik. I familjearbetet är öppenhet viktigt. Det är viktigt att alla talar med varandra, föräldrar, eleven och skolpersonal. Inget bestäms utan att eleven och familjen är överens med skolan. Arbetet med familjerna innebär att familjen talar om vad de behöver hjälp, stöd eller ”bara” har behov av att prata om. Det är viktigt att eleven alltid är inbjuden men väljer själv om han/hon vill delta. När eleven väljer att delta pratar man om de positiva förändringar och egenskaper eleven har. Lokalen där familjearbetet bedrivs väljs av familjen. Det kan vara på skolan, i hemmet eller en annan plats som familjen önskar. Familjearbete på Centralskolan består främst av samtal som familjen bestämmer innehållet i. Den familjearbetsansvarige bistår med sin kunskap utifrån familjernas önskemål av hjälp, det kan vara till exempel råd och stöd när det gäller normer och regler för tonåringar.

Alla familjerna har kontakt med en socialsekreterare, några med tätare kontakt mellan samtalen än andra. För att få en plats på Centralskolan kan familjerna själva söka kontakten via socialsekreterare eller få det som förslag via socialtjänsten. Endel av familjerna har varit föremål för socialtjänsten tidigare för annan problematik. Socialsekreteraren representerar socialtjänsten som är en myndighet och har i och med detta vissa befogenheter.

Målet med att eleverna går på Centralskolan är att de efter ett år ska tillbaka till sin hemskola. Det har visat sig att ett år är för kort tid för många av eleverna, och de har nu beviljats förlängning för tre av de sex eleverna på skolan med ytterligare en termin. Socialsekreteraren uttryckte att det kan ta två till tre år innan hemskolan ”erkänner” att det finns ett problem de

inte klarar av. Eleven har då ofta uppträtt som en pajas i klassen, inte klarat av att lösa skoluppgifterna och det har resulterat i dåligt självförtroende som orsakat skolk.

Under perioden eleven är inskriven på Centralskolan är det ett möte var sjätte vecka där familjen, personalen på Centralskolan, personal från hemskolan och socialsekreteraren är med. Socialsekreteraren förhåller sig passiv på dessa möten men tar in information för att bilda sig en uppfattning om elevens utveckling. Informationen har hon nytta av vid biståndsomprövning som skall enligt socialtjänstlagen ske var sjätte månad. Eftersom Centralskolan är en skola med familjearbete är det ett krav att familjerna deltar i detta arbetet. Deltar familjerna inte i arbetet så kan socialsekreteraren dra in biståndet om en plats på Centralskolan. Hur verksamheten bedrivs på Centralskolan är enbart personalens ansvar utifrån de riktlinjer som politikerna gett, uttrycker socialsekreteraren.

Kapitel 4

Tre familjers upplevelse av familjearbetet

Gemensamma erfarenheter av Centralskolan

Utifrån de tre intervjuerna med familjerna har vi sett vissa gemensamma teman, men också stora skillnader. Det gemensamma för familjerna är att det är mammorna som deltar i familjearbetet på Centralskolan. Familjerna består av flera barn, de bor centralt i staden i lägenhet eller radhus.

Familjerna har börjat i olika årskurser på Centralskolan, det gemensamma är att problematiken för familjerna har ökat när eleven börjat årskurs sex. Eleverna har i vissa fall varit utpekade som en pajastyp, som håller låda i klassen, någon har även varit tyst och dragit sig undan. Detta har gjort att de blivit utpekade i klassen som annorlunda. Det har i alla tre fallen lett till skolk och i vissa fall till förstörelse och stölder. På grund av detta har socialtjänsten kommit in i bilden. För att lösa problematiken blev Centralskolan och vad den kunde erbjuda ett alternativ. Inför starten på Centralskolan uttryckte en mamma sonens tankar när hon sa: *–Han tyckte det skulle bli gott men därifrån till att erkänna det.* I vissa fall förhindrade möjligheten att gå på Centralskolan en placering utanför familjen. I alla tre fallen uttrycker mammorna att problemet inte enbart är familjens utan mycket beror på yttre omständigheter eller personer som inte varit bra för eleven. Förslaget om en plats på Centralskolan kom i vissa fall från socialsekreteraren och i andra från familjen. Detta uttrycker en mamma när hon säger: *–Jag läste i tidningen och såtog jag kontakt med en tjej på socialen.* Gemensamt för dessa tre familjer är att eleverna har gått snart ett år på Centralskolan.

Upplevelser av familjearbetet

Familjearbetet beskriver mammorna väldigt olika. Familjerna har alla olika mål med familjearbetet men det gemensamma är att de alla vill att eleverna skall få tillbaka lusten att gå i skolan.

Kontakten med Centralskolans familjearbetsansvarige kan se väldigt olika ut. Endel familjer talar hon med nästan varje dag medan andra kan samtalen ske en gång i veckan och för vissa en gång i månaden. Hur ofta kontakterna sker kan också variera för samma familj under olika perioder. En mamma beskrev detta när hon berättade att under en period hon själv mått dåligt

och inte orkade med möten kunde kontakten med Centralskolan hållas per telefon. Möten med familjearbetsansvarige hålls på olika platser efter familjens önskemål. Endel har valt att vara i hemmet och andra på Centralskolan. Genom dessa möten beskriver mammorna att de fått tips och idéer om hur de kan bemöta sina tonårsbarn. Mammorna berättar även att de fått material med olika tips och idéer som de kunnat läsa hemma. Dessa tips och idéer har inneburit för dem att de fått en stärkt roll som mamma. Exempel på familjearbete utöver samtal kan även vara att familjearbetsansvarige åker hem och väcker elever för att de ska komma upp på morgonen.

Har familjearbetet hjälpt?

Mammorna beskriver Centralskolan som en bra skola med familjearbete där de fått den hjälp de önskade. Mammorna ser en stor positiv förändring hos sina barn. – *Det tog nästan en termin innan han förstod att han skulle vara här.* Säger en mamma. Från att en del inte gått till skolan alls, går de nu till skolan utan större problem. Mammorna säger att eleverna upplever miljön på Centralskolan som en stor förbättring mot hemskolorna. De mindre grupperna anser mammorna vara en positiv förändring. Förmågan att ta in de traditionella skolämnena varierar. Vissa elever arbetar inte alls med detta utan lägger vikten på social träning. För andra elever är kunskapsinhämtning i nuläget det viktigaste. En av sönerna har kommenterat vad som är bättre på Centralskolan jämfört med hemskolan: –*Det är inte så mycket döpunkter, det händer nåt hela tiden.* En av förbättringarna som familjerna kan se är att eleven har i vissa fall mycket större närvaro än tidigare. En mamma beskriver det när hon säger: –*Helt plötsligt är han i den situationen att han har mest närvaro och det är en situation han aldrig har varit i förut, det stärker hans självförtroende.* Mammorna var överens om att ett år är för kort tid på Centralskolan om målet skall vara att eleven skall återvända till hemskolan och sin gamla klass. Deras önskan är att det skulle vara möjligt att få gå hela högstadiet på skolan. Vissa av eleverna på Centralskolan går efter en tid några dagar i hemklassen för att få med sig fler ämnen och för att underlätta att komma tillbaka till hemklassen. – *Han började fyra dagar på hemskolan men kände att det inte gick så han går tre dagar istället.* Säger en av mammorna. Mamman beskriver att sonen kände att han inte klarade fyra dagar i hemklassen och kunde då välja att gå tre dagar istället.

Kapitel 5

Diskussion

Mammorna i familjearbetet

Vi kontaktade sex familjer, tre av dessa tackade ja till att delta i intervjun. De mammor vi träffade för intervju, upplevde vi som medvetna mammor med ett aktivt föräldraansvar. I deras beskrivningar av hur situationen sett ut tidigare i familjen förstår vi att det har varit en positiv process som lett till att de nu är mer kompetenta föräldrar. I och med att vi såg denna positiva process funderade vi kring vårt bortfall av familjer. Brevet var tänkt att nå alla familjerna oavsett var i processen de befanns sig. Om bortfallet berodde på familjernas familjesituation vet vi inte, men tanken har funnits hos oss. I våra intervjuer har det kommit fram att under vissa perioder kan det vara jobbigt med möten av olika slag. Befinner sig familjerna i en svår situation kan det vara ansträngande med ännu ett möte. Efter att vi gjort våra intervjuer ändrades bilden av svaga individer. I nuläget var det starka mammor som kämpat mycket och nu äntligen fått hjälp. Genom att de anser sig fått hjälp har de blivit stärkta i sin roll som mamma och individ. Några av dem uttryckte att innan de fick hjälp upplevde de stor hopplöshet och att de nästan givit upp sin roll som mamma.

I en del av familjerna finns ingen närvarande pappa, men i några av familjerna finns pappor som inte deltar i familjearbete. Detta anser vi vara en stor förlust då papporna bör ha en lika stor roll i barnets fostran och utveckling som mammorna. Största delen av eleverna på Centralskolan är pojkar och då är papporna en viktig naturlig förebild. Det papporna gör och tänker blir därför extra viktigt, stöttar inte papporna familjearbetet kan eleverna uppfatta det som mindre viktigt. För flickorna på Centralskolan är det också viktigt med en aktiv pappa som kan vara ett stöd och en förebild för dem. Vi anser att för ett barn är det viktigt att ha både manliga och kvinnliga förebilder.

Förlorad självkänsla

I intervjuerna har vi sett att problemen för eleverna har ökat i årskurs sex, i den situation som vi fått beskrivet för oss förstår vi att eleverna har tappat mycket av självkänsla och självförtroende. När eleverna känner att de inte räcker till i skolarbetet eller inte mår bra i skolmiljön tar de ofta på sig en annan roll för att skydda sig själva. Genom att vara till exempel en pajas, kan eleven styra över klasskompisar och lärares reaktioner. Genom att spela pajas och/eller hålla låda får eleven den uppmärksamhet den inte kan få genom skolarbetet.

Endel elever blir istället tysta och drar sig undan för att inte bli sedda. För dem upplevs det som jobbigt när läraren ställer krav som de inte tror sig kunna klara av. Berglund (2000) beskriver att ungdomars svaga självkänsla effektivt döljs och skyddas bakom uppblåst självsäkerhet och ett överdrivet "bevisande". En svag självkänsla kan vara att ungdomarna utnyttjar vissa kompetenser, som fysiks styrka, fräckhet, utseende eller sexualitet, är exempel på. I vissa fall utvecklar de vanor som är kriminella och farliga för ungdomen, men ger dem tillfredsställelse. En elev som förlorat tryggheten i till exempel skolmiljön, kommer att i sin grundinställning till tillvaron vara ängslig och upptagen av att framförallt skydda sig själv. Detta sker inte genom att eleven hela tiden söker trygghet utan ångesten ligger latent och kommer att visa sig i situationer då eleven måste välja, handla. På samma sätt kommer en elev med osäkert inre självaktning ständigt att söka efter bekräftelse från omvärlden på sin duglighet (Imsen 2000). Vi kan se att när eleven misslyckas med att visa sin duglighet i skolan väljer den att söka bekräftelse hos kompisar. I detta sökandet på bekräftelse väljer en del elever att utmärka sig genom skolk och/eller kriminella handlingar.

Utifrån så väl familjer och socialsekreterare får vi en bild som visar att problematiken för dessa elever varit att de inte gått på lektionerna. Genom att de skolkat och genom det haft dagarna fria, har dagarna i en del fall fyllts med förstörelse eller stölder. Om eleverna blivit uppmärksammade i ett tidigare skede innan skolk blivit en vana, hade den kriminella utvecklingen kanske kunnat förhindrats. Vi anser att skolan har en viktig roll att varna i god tid till föräldrar och/eller myndigheter. Skolan och lärarna har en speciell roll när det gäller att se elevers problematik. Som professionella har de den distans som vi inte tror att föräldrar alltid har förmåga till. Vi tror att föräldrar hoppas på förändring och förbättring och inte alltid ber om den hjälp som en utomstående skulle se att de behövde. Familjer anser vi ofta är så involverad i sin egen situation att det inte märker när det gått för långt. Några av mammorna vi intervjuade gav också uttryck för denna tanke. Arbetet som sker mellan de professionella och familjerna är ett tydligt exempel på systemteoretiskt arbete. Systemteoretiskt arbete gör att den enskilda individen får större chans att uppfatta sig själv som både olika och jämlik i förhållande till andra, samt lättare utvecklar en egen känsla av självtillit (Gustavsson & Möller 1998).

Något som bidragit till en ökad självkänsla och förståelse av sin situation är det material som familjearbetsansvarige gett till några av mammorna. Detta material har handlat om barns utveckling, beteende, krishantering och gett mammorna ett nytt perspektiv på sin situation.

Materialet kändes ibland tungt för mammorna när det fick det, men genom att ha tillgång till det har de kunnat ta till sig materialet efter hand.

Nätverkets betydelse

Enligt Bronfenbrenners ekologiska modell, där han på mesonivå talar om samarbetet mellan skola och hemmet och på mikro nivå visar på relationer och känslor i hemmet. Bronfenbrenners modell visar på vikten av att det måste finnas en trygghet på mikro nivå för att samarbetet på mesonivå ska fungera (Bunkholdt 1999). Familjearbetet är en viktig del i samarbetet. Stöttning och uppbyggnad i familjen gör att det fungerar bättre i samarbetet mellan skola och hem. Efter våra intervjuer ser vi att oro i familjen kan göra att skolsituationen drabbas och tvärtom, därför är samarbete mellan skola och hem enormt viktigt. På Centralskolan är samarbetet mellan hemmet och skolan centralt eftersom de är en skola med familjearbete. Som ensam förälder i uppfostranssituationen är det en förutsättning att maktbalansen mellan barn och vuxen är realistisk, den vuxne har större erfarenhet och mognad och har mest makt att dominera på ett bra sätt i relationen (Bunkholdt 1999). Efter våra intervjuer och med den föreförståelse vi har anser vi att det är trötta föräldrar som på något sätt blivit ”utspelade” av sina barn. Det kan vara genom att barnen efter mycket tjat fått sin vilja igenom, de har struntat i regler som föräldrar satt upp, som till exempel tider om läggdags och när de ska komma hem. Enligt Bunkholdt (1999) kan det bero på att som ensam förälder är det svårt att få tiden att räcka till för både arbete och familjen. Barnens beteende mot sina föräldrar tror vi kan bero på barnens problematik. Problemen kan leda till att krafterna som behövs i relationen till barnet och som krävs för att kunna sätta gränser inte är tillräckliga.

Vi såg efter att vi gjort våra intervjuer att alla bodde centralt, detta ser familjerna som en fördel för familjearbetet. Hade familjerna bott flera mil bort så hade det varit svårare för dem att ta sig till Centralskolan och även för eleverna på skoldagarna. Eftersom det nu är cykelavstånd blir det lättare för familjerna att kunna delta i familjearbetet och det tror vi är en viktig del till att arbetet fungerar så bra som familjerna uttrycker att det gör.

Efter att vi gjort våra intervjuer lade vi märke till att alla tre mammorna hade en tydlig bild om vad som var orsaken till familjernas problem. Dessa orsaker ansåg mammorna låg främst utanför vad de som individer själva kunnat påverka. När människor använder sig av försvarsmekanismer riktar de sina fientliga känslor mot föremål eller människor som inte är

den egentliga orsaken. Människor överför sin otrygghet och rädsla på olika syndabockar (Giddens 1998). Mammorna såg att de hade problem i föräldrarrollerna men de ansåg att de yttre faktorerna var orsaken till det. Situationen var för familjerna sådan att den enda lösningen för att kunna jobba med familjeproblemen var att de bytte skolmiljö. Vi ser att genom att byta miljö upplever familjerna att de har fått möjlighet att påverka familjens situation. De har nära kontakt med personalen och är vana vid lokalerna som deras barn tillbringar mycket tid i. Imsen (2000) skriver att beteende är en funktion av både personlighetsegenskaper och miljöfaktorer. Här kan vi se att en tryggare skolmiljö har utvecklat en förbättring hos elevernas beteende. Eftersom eleverna tillbringar mycket tid i skolan är skolmiljön väsentlig för elevernas välbefinnande. Vi ser Centralskolan som en lugnare och tryggare miljö för eleven jämfört med hemskolans. Med vår föreförståelse av ordinarie skolundervisningsmiljöer som kommunen erbjuder kan vi se att det ofta innebär stora grupper, stökiga matsalar och dåligt underhållna lokaler. Vi anser att den miljön som Centralskolan erbjuder är en bidragande faktor till att eleverna idag känner sig mycket tryggare i skolmiljön, detta gav även mammorna uttryck för i intervjuerna.

Arbetsmetod för familjearbetet

I intervjumaterialet har vi uppmärksammat att familjerna håller med familjearbetsansvarige om att det är familjerna som definierar vad de önskar att arbeta med under perioden på Centralskolan. Familjearbetet kan därför se väldigt olika ut i de olika familjerna, allt från daglig kontakt, till kontakt var fjärde vecka. Så som Berg (1994) skriver är det viktigt att familjerna blir delaktiga i beslut och målformulering, detta gör att familjerna blir stärkta och får kraft att gå vidare och utvecklas. Det täta samarbetet med skolan gör att familjerna har en trygg miljö att vända sig till. Barn och familj utvecklas i samspel med varandra med stöd av familjearbetsansvarige och skolan. I intervjun uttryckte en mamma att utan Centralskolans familjearbete hade barnet blivit placerat utanför hemmet. När hon nu upplever att situationen i familjen blivit så mycket bättre är hon glad för att hon och barnet inte förlorat den nära kontakt som det innebär att bo ihop. Detta gör att det finns vinster med ett familjearbete som man går miste om när ett barn placeras utanför familjen.

Socialsekreteraren uttryckte en viss tveksamhet kring formen som Centralskolan har med uttalade mål för skolämnetskompetens. Skolgångsanpassning kan innebär stor flexibilitet för valet av teoretiska ämnen, i Centralskolans mål finns att det att eleverna ska nå basämneskompetens för att kunna komma in på gymnasieskolan. Socialsekreteraren menade

att det inte går att bedriva skolverksamhet, utan det handlade mer om att utveckla elevernas sociala förmågor. Målet för familjearbetet ska komma från personalen på Centralskolan om familjerna inte kan definiera problemet själva anser hon.

Vi ser att dessa elever befinner sig i en mycket svår situation och att de behöver bli hela individer med en stärkt självkänsla innan de har förmåga att ta tag i skolarbetet. Socialsekreteraren har beviljat förlängning för ytterligare en termin för tre av eleverna på Centralskolan. Detta ser även vi som att två terminer på skolan är i vissa fall en för kort tid för eleven. Hemskolorna erbjuder endast att eleven går tillbaka till sin skolklass, detta ser varken föräldrar, barn eller socialsekreterare som en möjlighet. Eleverna har bristande skolkunskaper jämfört med sina jämnåriga kamrater, så även om de jobbat och kommit långt med sina sociala förmågor klarar de inte att gå tillbaka till sin hemskola.

Hemskolans bristande resurser

Berg (1994) skriver att det är viktigt att sammanföra olika kompetenser i ett familjearbete. Det krävs att personal använder sig av de speciella kunskaper och färdigheter som behövs för att kunna hjälpa och stötta familjen som en enhet. Vår kunskap från skolor med skolgångsanpassning gör att vi ser ett viktigt arbetsområde för oss som blivande socialpedagoger. Genom att sammanföra olika kompetenser kan vi ge eleven en möjlighet att utvecklas och få en för eleven meningsfull tillvaro som är socialt accepterat i samhället. I dagens skola med lärare som genom Lpo 94 fått ett större ansvar för elevens sociala utveckling behövs en ökad kompetens inom detta område. I detta arbete tror vi att socialpedagogen kan ha en viktig roll.

Med den ansträngda ekonomiska situation som hemskolorna har för närvarande har de små möjligheter att tillgodose behoven hos alla elever. Att starta specialskolor av olika slag är kostnadskrävande och fler barn skulle fungera i den ordinarie skolverksamheten om tillräckligt med resurser satsades där. Familjearbete skulle också kunna bedrivas i ramen för den ordinarie skolan om tillräckligt med resurser tillförs där. Ett sådant arbete anser vi skulle kunna genomföras om samarbete med socialtjänsten, kuratorer och familjeterapeuter etableras i den ordinarie skolverksamheten. Enligt Lpo 94 är det skolans uppdrag att vara ett stöd till familjerna i deras ansvar för barnets fostran och utveckling, vi anser därför att läroplanen ger utrymme för att göra dessa insatser.

Skolgångsanpassningen anser vi skulle kunna gå att utveckla inom den ordinarie skolverksamheten. Genom att ge elever möjlighet att praktisera och minska de teoretiska ämnena skulle de få en större chans att lyckas med de ämnen de väljer att satsa på. Mycket av detta görs redan nu i den ordinarie skolan, men då är det oftast för de äldsta eleverna. Eftersom vi ser att problematiken hos elever på Centralskolan redan innan årskurs sex varit stora kanske det hade varit bra att ingripa tidigare med någon sådan åtgärd.

Kapitel 6

Några avslutande reflektioner

Familjerna upplever att det bedrivs ett familjearbete på Centralskolan som de tycker har hjälpt dem. Familjearbetet på Centralskolan beskriver de har varit olika under olika perioder men både familjerna och familjearbetsansvarige poängterar att det är familjerna som bestämmer vad familjearbetet skall innehålla. Att familjerna har fått styra familjearbetets innehåll har de upplevt som positivt. Det vi ser som negativt är att familjerna anser att det är för kort tid med två terminer på Centralskolan. Socialsekreteraren, familjearbetsansvarige och även vi kan se att det är för kort tid för dessa elever att inhämta både sociala färdigheter och ämneskunskaper för att gå in i sin ordinarie skolklass. Vi anser att när de sociala färdigheterna och lusten finns för att gå till skolan igen skulle det finnas andra möjligheter för dessa elever att inhämta skolans ämneskunskaper. Det är en stor fara att låta elever med stora ämnens brister gå tillbaka till sin hemskola utan att ge dem möjligheter att utvecklas utifrån sina förutsättningar. Detta tror vi kan leda till nya misslyckanden och som i sin tur kan leda till nya problem.

Litteraturlista

Alver, B. G. & Øyen, Ø. (1998). *Etik och praktik i forskarens vardag*. Lund: Studentlitteratur.

Andresen, R. (red). (2002). *Sociala nätverk, nätverk grupper och organisation. Praktiskt arbete och teoretisk reflektion*. Stockholm: Natur och kultur.

Berg, I. K. (1994). *Familjebehandling Lösningfokuserat arbete med utsatta familjer*. Stockholm: Tryckop.

Bergecliff, A. (1999). *Akademisk avhandling: Trots eller tack vare? Några elevröster om skolgångsanpassning i grundskolan*. Umeå: Umeå universitets tryckeri.

Berglund, S-A. (2000). *Social pedagogik I goda möten skapas goda skäl*. Lund: Studentlitteratur.

Bunkholdt, V. (1999). *Från födsel till pubertet*. Lund: Studentlitteratur.

Giddens, A. (1998). *Sociologi*. Lund: Studentlitteratur.

Gunneriusson, H. (red) (2002). *Sociala nätverk och fält*. Uppsala: Uppsala universitet, Tryck & Medier

Gustavsson, A. & Möller, A. (red). (1998). *Omsorgsvetenskaper perspektiv, forskning, praktik*. Lund: Studentlitteratur.

Holme, I M. & Solvang, B K. (1997). *Forskningsmetodik. Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.

Imsen, G. (2000). *Elevens värld Introduktion till pedagogisk psykologi*. Lund: Studentlitteratur.

Lalander, P. & Johansson, T. (1999). *Ungdomsgrupper i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur.

Patel, R. & Davidson, B. (1994) *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.

Repstad, P. (1999). *Närhet och distans Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Richardson, G. (1999). *Svensk utbildningshistoria*. Lund: Studentlitteratur.

Skau, G M. (2001). *Mellan makt och hjälp. Förhållandet mellan klient och hjälpare i ett samhällsvetenskapligt perspektiv*. Stockholm: Liber.

SOU (1983:63). *"Utslagningen" i grundskolan – en analys av hur reglerna om anpassad studiegång, skolgångsbefrielse och särskild undervisning tillämpats i praktiken*. Stockholm: Liber Allmänna förlaget.

Internetkällor

Vetenskapsrådet (2003) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*, http://www.vetenskapsradet.se/humsam/index.asp?id=24&dok_id=838

Bilaga 1

HÖGSKOLAN
TROLLHÄTTAN • UDDEVALLA

INSTITUTIONEN FÖR INDIVID OCH SAMHÄLLE

Socialpedagogiska programmet

Till er föräldrar på Centralskolan

Vi är två studenter från socialpedagogiska programmet på högskolan i Vänersborg. Vi ska skriva en uppsats som är vårt examensarbete. Centralskolan håller just nu på med en utvärdering av sitt arbete. Vi däremot skulle vilja titta på hur ni familjer ser på familjearbetet/samarbetet mellan skola och familj på Centralskolan. För att få reda på era åsikter skulle vi vilja träffa er för att intervjua er om vad ni tycker är bra och dåligt med familjearbetet. Familjer kan se olika ut. Vi skulle vilja träffa er som deltar i familjearbetet på Centralskolan. I vår uppsats kommer er röst att bli hörd utan att vi nämner vem av er som sagt vad, det som oftast kallas att vara anonym.

Intervjun kommer att äga rum på Centralskolan men personalen kommer inte att medverka. Vi hoppas att ni alla är intresserade av att ställa upp och ni kommer naturligtvis få möjlighet att läsa resultatet av uppsatsen.

Personalen på Centralskolan kommer att kontakta er för att boka en tid för intervju.

Tack på förhand!!

Maria Gilbertsson

Frida Gustafsson

Anette Bolin (Lärare på högskolan)

Tele: 0521-264281

Bilaga 2

Intervjuguide

Upplever familjerna att det bedrivs familjearbete?

Har familjearbetet hjälpt familjerna?

Kön, Etnicitet, Socialtillhörighet

- Vilka är ni?
 - Hur ser er familj ut?
 - Bor ni i lägenhet eller villa?
 - Bor ni i innerstan eller utanför?
 - Vad har ni för sysselsättning?

- Bakgrund?
 - Hur har ungdomens skolgång sett ut innan Centralskolan kom med i bilden?
 - Era tankar och känslor kring tidigare skolgång.
 - Har ni deltagit i något familjearbete innan detta?

- Kontakten på Centralskolan?
 - Berätta hur ni fick kontakten med skolan.
 - Varför valde ni detta?
 - Vilka problem ser ni att ni skulle kunna få hjälp med på Centralskolan?

- Familjearbetet?
 - Anser ni att ni deltar i ett familjearbete här på skolan?
 - Vilka deltar i familjearbetet?
 - Vad innebär det arbete för er?
 - Tycker ni att familjearbetet hjälper er i eran situation?
 - Är det något ni saknar som ni skulle vilja ha med?
 - Är det något som ni tycker är onödigt i familjearbetet?
 - Skulle ni rekommendera skolan för andra som skulle vilja ha hjälp med samma problem som ni?

HÖGSKOLAN I TROLLHÄTTAN / UDDEVALLA
INSTITUTIONEN FÖR INDIVID OCH SAMHÄLLE
SOCIALPEDAGOGISKA PROGRAMMET
BOX 1236
462 28 VÄNERSBORG
BESÖKSADRESS: VÄNERPARKEN 5
TEL 0521 26 40 01 FAX 0521 26 40 99
WWW.HTU.SE